

راز ماندگاری

شهلا فهیمی

■ خداکرم طلایی یکی از معلمان پیشکسوت شهرستان میاندوآب استان آذربایجان غربی است. دکترای روان‌شناسی تربیتی دارد و در طول سال‌های خدمت، به‌عنوان مدیرآموزگار، مشاور و معاون آموزشی خدمت کرده و در حال حاضر دو سالی است که بازنشسته شده است. سرگروهی آموزشی، دبیری دبیرخانه مطالعات اجتماعی استان، داوری جشنواره‌های گوناگون، از جمله الگوهای برتر تدریس، مدرسی دوره‌های ضمن خدمت و دانشگاه، عضویت کمیته‌های پژوهش، برنامه‌ریزی و اتاق فکر

استان را در کارنامه فعالیت‌های خود دارد. طلایی در حال حاضر به‌عنوان مشاور در مرکز مشاوره مشغول به کار است. با این معلم باتجربه گفت‌وگوی کوتاهی انجام داده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

■ آنچه از دوران معلمی خود یاد گرفته‌اید؟

مهم‌ترین چیزی که از دوران معلمی خود آموخته‌ام، معلمی کردن بود. از همکاران و استادان خود اخلاق و مهارت آموختم. در آن دوران تلاش می‌کردم همواره پیام‌مزم و به دانش‌آموزانم کمک کنم بهتر زندگی کنند، ارزش‌های زندگی را بشناسند و برای اهداف خود با برنامه تلاش کنند. احترام به انسان با وجود تفاوت‌های فردی و اجتماعی را آموختم. تک‌تک دانش‌آموزان درس خوان و کم‌خوان، خوش‌رفتار و بدرفتار، زرنگ و کم‌کار، همه در کلاس برای من عزیز بودند. آموختم و دیدم که دانش‌آموزانم در پیشرفت و پسرفت جامعه مؤثرند. رفتارهای ما و آموزش درست ما در سرنوشت خود و دانش‌آموزان و خانواده و جامعه نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

■ تعریف معلم خوب از نظر شما چیست؟

یکی از ارکان معلم خوب‌بودن، توانایی معلمی کردن و مهم‌ترین هدف حرفه معلمی درست یاد دادن است. معلمی، به ظاهر، یعنی درس دادن و امتحان گرفتن، ولی معلمی کاری کاملاً تخصصی است. تدریس کردن، تکلیف‌دادن و ارزشیابی کردن

از مهارت‌های اساسی است که هر معلمی با مطالعه، تجربه و تمرین کسب می‌کند. معلمی خوب است که عملکرد او با مبانی علمی، آموزشی و تربیتی هماهنگ باشد. معلم باید خود الگوی درس‌های اخلاقی خودش باشد، به آن باور داشته باشد و با دانش‌آموزان مهربان و دلسوز باشد. کلاس درس بدون دلسوزی و همدلی با دانش‌آموزان خشک و خسته‌کننده خواهد بود.

■ به نظر شما رسالت معلمان در جامعه چیست؟

رسالت معلمان جامعه بر اساس ارزش‌ها و اهداف آموزش و تربیتی تعریف‌شده تعیین می‌شود. بنابراین، معلمان دو رسالت مهم دارند. نخست، آموزش بر اساس اهداف آموزشی و درسی، دوم تربیت بر اساس ارزش‌ها و اهداف پرورشی. آنچه در مدرسه‌ها دیده می‌شود، بیشتر در جهت اهداف آموزشی و درسی است. مدرسه‌ها و معلمان با توجه به حجم کتاب‌های درسی و بودجه‌بندی، کمتر فرصت می‌کنند به‌طور مستقیم به ابعاد تربیتی بپردازند و بخش زیادی از آن مغفول می‌ماند. اما معلمان در همین ساعات‌های آموزشی با برنامه‌ریزی و طراحی آموزشی مناسب می‌توانند زمینه رشد معنوی، اخلاقی

و اجتماعی دانش‌آموزان و شهروندان آینده را فراهم آورند. در حال حاضر، بخش مهمی از زندگی کودکان و نوجوانان توسط رسانه‌های مجازی، ماهواره، تلویزیون، موسیقی، فیلم و ورزش مدیریت می‌شود. ضروری است مدرسه‌ها نقش پررنگ‌تری در حوزه تربیت ایفا کنند تا از رقیب‌های آموزشی و تربیتی نوین خود که محصول فناوری‌های ارتباطی و آموزشی است، عقب نمانند. مانع دیگر در زمینه انجام رسالت تربیتی معلمان، رشد قارچ‌گونه انواع آموزشگاه‌های تقویتی و علمی است که نگرش‌ها و باورهای والدین و دانش‌آموزان را به آموزش و تربیت تغییر داده است.

■ به نظر شما چگونه می‌توان معلمی ماندگار و فراموش نشدنی بود؟

معلمانی که در کلاس‌های درس شهری و روستایی با اخلاص و بدون چشمداشت، با شور و شوق کار می‌کنند تا دانش‌آموزانشان به خودباوری برسند و از یادگیری لذت ببرند. معلمانی که شهروندان یادگیرنده و فکور تربیت می‌کنند. معلمی که در سرمای زمستان سرد کودکان را گرم می‌کند و اجازه می‌دهد دانش‌آموز خسته‌اش چرتی بزند، زخم روی دست دانش‌آموزش را پانسمان می‌کند، با شادی آن‌ها شاد و با ناراحتی آن‌ها غمگین می‌شود. این معلمان شاید در شبکه‌های اجتماعی حضور ندارند، ولی در دل کودکان ماندگارند. مانند معلم علوم که با نوشتن سه کلمه با خودکار قرمز زیر برگه امتحانی من، جاده زندگی‌ام را برای همیشه رسم کرد. ۴۰ سال است این موضوع فراموشم نشده است.

■ با توجه به تجربه و حضور شما در گروه‌های آموزشی و تدریس در کلاس‌های ضمن خدمت، نظرتان در مورد کتاب‌های درسی چیست؟ آیا توصیه‌ای به مؤلفان کتاب‌های درسی دارید؟

به نظر من کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر فیزیکی و محتوایی به خوبی و متناسب با سن کودکان طراحی شده‌اند. تمرین‌ها و سؤالات فعالیت‌محور هستند. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دو دهه است که با جدیت کتاب‌های درسی دوره دبستان را از نظر کمی و کیفی متحول کرده است. اما چند مسئله در این باره جای بحث دارد. اول اینکه چرا آموزش و یادگیری درس ریاضی، به ویژه در دبستان، برای معلمان و دانش‌آموزان دشوار است؟ مؤلفان کتاب‌های درسی باید این موضوع را بررسی کنند. شاید لازم باشد مباحث را از نظر میزان یادگیری سطح‌بندی کنند! دومین مورد در یادگیری ریاضی، بحث حل مسئله است. بیشتر دانش‌آموزان در حل مسئله‌های کتاب درسی با مشکل مواجه می‌شوند و این موضوع اضطراب ریاضی را در آن‌ها سبب می‌شود. لازم است گروه‌های آموزشی برای آشنایی بیشتر معلمان با روش‌های تدریس، مرتب و به‌طور جد کارگاه‌های ماهانه برگزار کنند. راهبران و سرگروه‌های درسی هم به‌طور منظم از مشکلات آموزشی درس‌ها، به‌ویژه ریاضی و فارسی، گزارش تهیه کنند.

معلمان نیاز دارند به‌طور مداوم کتاب‌های راهنمای تدریس را مطالعه کنند و تفاوت‌های فردی را در یادگیری مدنظر قرار دهند.

دشواری یادگیری دانش‌آموزان و نیز مشکلات معلمان در آموزش درس ریاضی باعث شده است مدرسه‌ها جایگاه ویژه‌ای برای این درس قائل باشند و به برخی دروس کمتر توجه شود.

■ شما داور جشنواره الگوهای برتر تدریس هم بودید. این جشنواره را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

از سال ۱۳۸۲ به مدت ۱۵ سال داور جشنواره الگوهای برتر تدریس در شهرستان و استان بودم. برگزاری این جشنواره‌ها فرصتی بود تا معلمان تجربه تدریس خود را به نمایش بگذارند و نیز از الگوهای تدریس معلمان دیگر آگاه شوند. اما به نظر می‌رسد این جشنواره چندان موفق نبود. شرکت در جشنواره برای مناطق، دلایل متعددی داشت. شرکت در جشنواره برای مناطق، مدیران و معلمان اجباری بود. شاخص‌های ارزیابی داوری از نظر مبانی نظری علوم تربیتی مشکل داشت. منابع مکتوب و فیلم‌های الگوها در اداره‌ها خاک می‌خورند و به‌قدر کافی اطلاع‌رسانی نمی‌شدند. معلمان رغبتی برای تماشای این فیلم‌ها نداشتند. بیشتر اجراها نمایش بودند تا از روی مهارت و خلاقیت!

متأسفانه بیشتر طرح‌های در دست اجرا مانند اقدام‌پژوهی، درس‌پژوهی، طراحی‌های آموزشی، تولید محتوای الکترونیکی و تجربه‌های برتر ارزشیابی نیز این مشکلات را دارند.

■ به معلمانی که به تازگی وارد جرگه معلمی شده‌اند، چه توصیه‌ای دارید؟

همکاران جوان برای پیشرفت و حرفه‌ای شدن در معلمی لازم است مسیر شغلی خود را هدف‌گذاری و برای اهداف تعیین شده برنامه‌ریزی کنند. در این مسیر یکی از اهداف باید یادگیری مهارت‌های معلمی باشد. این مهارت‌ها شامل طراحی آموزشی، راهبردها و فنون تدریس، طراحی تکلیف، طراحی ارزشیابی و مدیریت رفتارهای فردی و اجتماعی دانش‌آموزان است.

به مطالعه منظم کتاب‌های راهنمای تدریس کتاب‌های درسی اهمیت بدهی، حتی در زنگ‌های تفریح. افزایش مهارت‌های برقراری ارتباط با دانش‌آموزان، همکاران و والدین ضروری است. کلاس‌های درس آزمایشگاه‌هایی واقعی هستند که در آن‌ها با تقویت مهارت تفکر و حل مسئله و پژوهش می‌توان رشد و پیشرفت کودکان را مشاهده کرد. فناوری‌های جدید ارتباطی و آموزشی را بشناسید. خوش‌رفتاری و خوش‌بینی از استرس‌های شغلی ما می‌کاهد. دیگر اینکه بین شغل و زندگی خود تعادل برقرار کنید. مدیریت رفتار دانش‌آموزان به دانش و مهارت علمی و تربیتی نیاز دارد. یکی از مسائل مهم مدیریت کلاس است. معلمان جوان لازم است از دانش و روش‌های جدید اطلاع داشته باشند. فراموش نکنید، رفتارهای منفی دانش‌آموزان می‌تواند استرس تولید کند و مانع فرایند درست آموزش شما شود.